

Siyasetçi Yurttaş Etkileşimi Bağlamında Eski Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Twitter Takipçilerine İlişkin Bir Değerlendirme: 5651 Sayılı İnternet Yasası ve Twitter Yasağı Örnekleri

Yeliz Dede Özdemir¹

Öz

Bu çalışmanın amacı, Twitter'da en çok takip edilen ikinci kişi ve Türkiye'de sosyal medyayı kullanan ilk Cumhurbaşkanı olan Abdullah Gül'ün Twitter üzerinden takipçileriyle kurduğu ilişkinin, siyasetçi-yurttaş etkileşimi açısından bir değerlendirmesini yapmaktır. Yurttaşların siyasal bir mesele üzerinden, politik bir figür ile etkileşim kurabilmesi, yeni medyanın yurttaşlara sunduğu katılım olanaklarıyla yakından ilgilidir. Bu nedenle, politik bir figür olarak dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün tweetlerine gelen takipçi yorumlarının incelenmesi, Türkiye'de siyasetçi-yurttaş etkileşiminin İnternet ile kazandığı yeni boyutu sergilemek açısından önemlidir.

Bu çalışmada, Abdullah Gül'ün, *5651 Sayılı İnternet Yasası* ve Twitter yasağı ile ilgili gönderdiği tweetleri ve bu tweetlere gelen takipçi tepkileri örneklem olarak seçilmiştir. Seçilen bu tweetler ve takipçi yorumları, eleştirilerin yoğunlaştığı temalar üzerinden bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Abdullah Gül'ün, *5651 Sayılı İnternet Yasası* ve Twitter yasağı ile ilgili gönderdiği tweetlerinin seçilmesi ve bunlara gelen eleştirel takipçi yorumlarının analiz edilmesi, Türkiye'de İnternet yönetimine ve İnternet'e ilişkin yasal düzenlemelere dair sosyal medya kullanıcılarının tepkisini ve algısını belirgin bir yakın tarih gelişmesi üzerinden somutlayarak tartışmak açısından önemli görülmektedir. Bu çalışmada özellikle eleştirel takipçi yorumlarına odaklanılması, siyasal bir mevzuda, sosyal medya üzerinden katılımcıların konuya ilişkin reaksiyonlarını kategorize etmek ve bu reaksiyonların siyasal, toplumsal, kültürel vb. alanlarla ilgili neler anlattığını tartışmaya açmak amacına hizmet etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Twitter, Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 5651 Sayılı İnternet Yasası, Twitter Yasağı, Siyasal Katılım

An Assessment on the Twitter Followers of Abdullah Gül, the Former Turkish President, as part of Politician-Citizen Interaction: The Internet Bill No. 5651 and the Ban on Twitter

Abstract

This study aims to present an assessment of citizen-politician interaction in Turkey through analysing the interaction between Abdullah Gül, the first Turkish President

¹ Araştırma Görevlisi, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Genel Gazetecilik Anabilim Dalı

using Twitter and the second most followed Twitter user in Turkey, and his followers through Twitter. The concept of citizens being able to interact with a political figure on a political issue is closely related to the means of political participation provided by the New Media. It is therefore of great importance to analyse reader comments on the tweets of former president Abdullah Gül as a political figure of the time in order to display the new character of citizen-politician interaction in Turkey facilitated by the Internet.

The representative sample of this study is selected from the follower replies on the tweets of Abdullah Gül in which he announced his approval of the amendments to the Internet Bill No. 5651 and criticised the ban on Twitter. Selected reader replies have been subjected to an evaluation that focuses on the themes of criticism. The selection of Abdullah Gül's tweets on the Internet Bill No. 5651 and the ban on Twitter, and the analysis of critical reader replies to these tweets seem to have been important as they provide concrete examples of social media users recent reactions to and perceptions of internet governance and legal regulations on the Internet in Turkey. The specific focus on critical follower responses serves two purposes: it helps to categorise participants' reactions on a political issue expressed via the social media, and it helps to speculate on what these reactions tell us about political, social and cultural issues.

Keywords: Twitter, President Abdullah Gül, the Internet Bill No. 5651, the ban on Twitter, Political Participation

Giriş

İnternetin, yeni medya ortamları ve araçlarının sağladığı olanaklarla giderek yaygınlaşması ve hayatın her alanına girmesiyle birlikte, siyasal iktidarların bu alanı kontrol altına almaya yönelik girişimleri de artmıştır. *5651 Sayılı İnternet Yasası*'nda² yapılan düzenlemeler de böylesi bir denetimi kurma amacı taşımaktadır (Binark vd., 2014: 23). Bu bağlamda, son yıllarda artan AKP ve Gülen Cemaati çatışması³, AKP iktidarı ile ilgili gündeme gelen yolsuzluk haberleri ve bu haberlerin İnternet ortamında geniş bir kitleye hızlı bir şekilde yayılması, hükümetin İnternet üzerinde daha baskıcı politikalar izlemesiyle sonuçlanmıştır. Bunun neticesinde, AKP iktidarı tarafından *5651 Sayılı İnternet Yasası*'nda değişikliklere gidilmesi tartışmaya açılmıştır. *5651*'de değişiklik öngören yasa teklifi, Hükümetin İnternet üzerindeki denetimini arttıran uygulamalara olanak tanınması ve böylece ifade özgürlüğünün önünde ciddi bir engel teşkil etmesi açısından eleştirilmiştir. Tüm bu eleştirilere rağmen, dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, yasada yapılan değişiklikleri 18 Şubat 2014 tarihinde onaylamış ve bunu Twitter hesabı üzerinden duyurmuştur.

Yasada yapılan düzenlemelerin ardından İnternet üzerinde neredeyse tam kontrol sağlayan AKP iktidarı, 30 Mart 2014 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimler öncesi sosyal medyaya ciddi şekilde savaş açmıştır.⁴ Bu savaşın neticesinde, önce Twitter, ardından da YouTube⁵ gibi sosyal medya platformları *5651 Sayılı İnternet Yasası*'nın Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na (TİB) tanıdığı "geniş yetkiler" kullanılarak erişime kapatılmıştır. Arka arkaya gelen bu erişim engelleme kararları, ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları tarafından tepki ile karşılanmıştır. Tüm bu tepkilerin merkezinde ise demokratik toplumların temellerinden birini oluşturan ifade özgürlüğü tartışmaları yer almaktadır.

Twitter gibi sosyal medya platformları, modern demokrasilerde ifade özgürlüğünün ve diğer temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasında önemli rol oynamaktadır. Bu ortamlar vasıtasıyla kişiler, duygu ve düşüncelerini açıklama, karşılıklı paylaşma, yayma, politik tartışmalara aktif katılma ve görüş bildirme imkânı bulmaktadırlar (Siapera, 2012: 97). Yurttaşlık kültürünün gelişmesinde önemli bir rol oynayan bu platformlara erişimin topyekûn engellenmesi, kendilerini bu platformlar vasıtasıyla ifade etme olanağı bulan

2 *5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun*'un tam metnine ulaşmak için bkz: <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5651.html>

3 AKP ve Gülen Cemaati arasındaki çatışma, 2012'de başlayan MİT krizi, dershanelerin kapatılması, 17 Aralık yolsuzluk operasyonu ve bununla ilgili sosyal medyada hızla yayılan ses kayıtları ve HSYK Kanunu'nun değişmesi ile devam eden süreci ifade etmektedir. Sosyal medyada AKP Hükümeti ve Gülen Cemaati arasındaki çatışmanın ayrıntılı bir analizi için bkz: Doğu, B. vd. (2014). *Siyasetin Yeni Hali: Vaka-i Sosyal Medya - Seçimden Seçime, Gezi Direnişinden Hükümet Cemaat Çatışmasına*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

4 Yolsuzluk iddialarını açığa çıkartan ses kayıtlarına yönelik, A Haber'e verdiği röportajında Başbakan Erdoğan, bu sosyal medya platformlarının erişime engelleneyeceğinin sinyallerini şu sözleriyle vermiştir: "*Bu konuda kararlılığımız var. Bu milleti YouTube'a Facebook'a, bilmem şuraya buraya yediremeyiz. Atılması gereken adım neyse biz bu adımı en kesin hatlarla atacağız.....Bu Twitterlar falan var ya şimdi mahkeme kararı çıktı, Twitter falan hepsinin kökünü kazıyacağız. Evet evet hepsini, efendim işte uluslararası camia şöyle der, böyle der, hiç beni ilgilendirmiyor. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin gücünü görecekler. Bunun özgürlükle alakası yok. Özgürlük birinin mahremine girmek değildir, özgürlük devletin sınırlarını bu tür kanallarla uluslararası yerlere, fitnelemek, suffe etmek değildir"*" http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/03/140320_erdogan_twitter.shtml.

5 Twitter'ın erişime engellenmesinin akabinde, YouTube da devlet sınırlarının ifşasının önlenmesi amacı ile 27 Mart 2014'te erişime engellenmiştir <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140606-10.pdf>. Erişim engeline bahsedilen devlet sınırları, YouTube benzeri video paylaşım ağlarında dolaşıma giren ve Hükümete yönelik yolsuzluk iddialarını açığa çıkartan ses kayıtları ile ilgilidir.

kişilerin özgürlüklerinin sınırlandırılması anlamına gelmektedir. Bu açıdan, Twitter engelinin hem yerel seçim öncesine, hem de AKP iktidarına yöneltilen yolsuzluk iddialarını barındıran ses kayıtlarının gündeme düştüğü zamanlara denk gelmesi, bu ortamlar üzerinden paylaşılmış ya da ileride paylaşılacak bilgilere ve fikirlere engel olacağı noktasında, ifade özgürlüğü sınırlandırmasıdır. Bu sınırlamanın yasal zeminini, *5651 Sayılı İnternet Yasası* oluşturmaktadır. Yasada yapılan düzenlemeleri onaylayan dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ise bu sürecin temel aktörlerinden biri konumundadır.

Kendisi de aktif bir sosyal medya kullanıcısı olan Gül'ün, *5651 Sayılı İnternet Yasası*'nın sosyal medya üzerindeki devlet baskısını arttıracığına yönelik tüm eleştirilere rağmen yasayı onayladığını Twitter hesabı üzerinden duyurması ve ardından kapatılan Twitter'da, erişim yasağı devam ederken yasağı eleştiren bir tweet atması, Cumhurbaşkanı olarak Gül'ün bu süreçteki çelişkili tutumunu göstermektedir. Devletin başı⁶ ve internet siyaseti oluşturmanın baş aktörlerinden biri olarak Gül'ün, hem yasayı onaylayan hem de yasağı eleştiren bu ikircikli tutumu takipçileri tarafından fazlaca eleştirilmiştir.

Yurttaşların siyasal bir mesele üzerinden, politik bir figür ile etkileşim kurabilmesi, yeni medyanın yurttaşlara sunduğu katılım olanaklarıyla yakından ilgilidir. Tam da bu nedenle, özellikle politik bir figür olarak dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün tweetlerine gelen takipçi tepkilerinin incelenmesi, Türkiye'de siyasetçi-yurttaş etkileşiminin İnternet ile kazandığı yeni boyutu sergilemek açısından önemlidir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı, Türkiye'de sosyal medya kullanan ilk Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Twitter üzerinden takipçileriyle kurduğu ilişkinin, siyasetçi-yurttaş etkileşimi açısından bir değerlendirmesini yapmaktır. Böylesi bir çaba ise sosyal medya platformlarının, yurttaşlara politik bir meselede ne gibi siyasal katılım olanakları sunduğu ve bu bağlamda yurttaşlık kültürünün gelişimine ne gibi katkılar sağladığı sorunsalı üzerinden temellenmektedir.

Twitter'da en çok takip edilen ikinci kişi⁷ ve Türkiye'de sosyal medyayı kullanan ilk Cumhurbaşkanı⁸ olan Abdullah Gül'ün, *5651 Sayılı İnternet Yasası* ve Twitter yasağı ile ilgili gönderdiği tweetlerinin seçilmesi ve bunlara gelen takipçi yorumlarının analiz edilmesi, Türkiye'de İnternet yönetimine ve İnternet'e ilişkin yasal düzenlemelere dair sosyal medya kullanıcılarının tepkisini ve algısını belirgin bir yakın tarih gelişmesi üzerinden somutlayarak tartışmak açısından önemli görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada, Gül'ün, Twitter'dan gönderdiği *5651 Sayılı İnternet Yasası* ve Twitter yasağı ile ilgili tweetlerine gelen takipçi yorumları, eleştirilerin yoğunlaştığı temalar üzerinden bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Twitter gibi sosyal medya platformları üzerinden metin analizi yapan araştırmacılar, genellikle kendi araştırmaları doğrultusunda ellerinde bulunan veriyi en iyi şekilde çözümlenebilecekleri analitik araçları seçerek, her araştırma için farklı bir model oluşturmaktadırlar. Bu çalışmada da benzer bir yol izlenmiş ve araştırmanın verisini, araştırmanın amacı doğrultusunda en etkin şekilde çözümlenebilmeye olanak tanıyacak bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Gül'ün tweetlerine gelen takipçi yorumları eleştirilerin yoğunlaştığı belirli temalar altında gruplandırılarak analiz edilmiştir.

6 1982 Anayasası'nın 104. Maddesinde "Cumhurbaşkanı **Devletin başı**" olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma içerisinde kullanılan "devletin başı" ifadesi, bu tanıma gönderme yapmaktadır. <http://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm>

7 <http://twitturk.com/twituser/users/turk/follower>

8 http://www.cumhuriyet.com.tr/video/video/107827/Abdullah_Gul__Sosyal_medyayi_kullanan_ilk_Cumhurbaskani_oldum.html

Bu araştırmada örneklem olarak, Abdullah Gül'ün 18 Şubat 2014 tarihinde gönderdiği *5651 Sayılı İnternet Yasası*'nda yapılan değişiklikleri onayladığını duyuran tweeti ile; 21 Mart 2014 tarihinde Twitter'a erişim engeli devam ederken gönderdiği tweetine gelen takipçi yorumları seçilmiştir. Bu yorumların incelenmesi, bir siyasa yapıcı olarak Gül'ün, hem yasayı onayladığında hem de Twitter erişime engellendiğinde sergilediği tutumun, takipçileri tarafından hangi açılardan eleştirildiğinin incelenmesi amacı taşımaktadır. Eleştirel takipçi yorumlarına bakmak, aynı zamanda, siyasal bir mevzuda, sosyal medya üzerinden katılımcıların konuya ilişkin reaksiyonlarını kategorize etmek ve bu reaksiyonların siyasal, toplumsal, kültürel vb. alanlarla ilgili neler anlattığını tartışmaya açmak amacına hizmet etmektedir.

Gül'ün *5651 Sayılı İnternet Yasası* ve Twitter yasağı ile ilgili gönderdiği iki tweeti,⁹ temelde birbirleri ile bağlantılı olmaları açısından birlikte ele alınmış ve bunlara gelen takipçi yorumları da tek çatı altında değerlendirilmiştir. Gül'ün bu tweetlerine gelen yorumlar analiz edilirken, takipçilerinin birbiri arasında ya da Gül ile takipçiler arasında herhangi bir etkileşimin olup olmadığı da göz önünde bulundurulmuştur.¹⁰

İnternet ortamında yapılan çalışmalarda örneklem alırken karşılaşılan en önemli sıkıntılardan birisi, incelenecek platformda var olan verilerin fazlasıyla büyük, akışkan ve değişken olmasıdır. Bu platformlarda her kullanıcı çeşitli şekillerde içerik üretimine katkı sağlayabilmekte ve var olan veriler sürekli artarak çoğalmaktadır. Dolayısıyla bu verilerin sürekli akan bu ortamda anlık olarak kayıtlanması çeşitli zorluklar doğurmaktadır. Aynı şekilde, verilerin kullanıcılar tarafından ya da o sayfanın moderatörü, hesabın sahibi vb. tarafından silinmiş olması, kullanıcıların hesaplarını kapatması neticesinde yazdıklarına artık ulaşamıyor olması gibi nedenlerle, net bir veri elde etmek her zaman mümkün olmamaktadır. Bu çalışmada da böyle bir problemle karşılaşmıştır. Gül'ün gönderdiği iki tweetine gelen takipçi yorumları, üç farklı tarihte¹¹ kopyalanmış ve bu verilerin, örneklem alınan tarihlere göre karşılaştırılması yapılmıştır. İnternet ortamında verilerin sürekli değişmesi, kayıt alırken en sık karşılaşılan zorluklardan biridir. Bu çalışmada, veriler kayıtlanırken Gül'ün örneklem olarak aldığımız tweetlerine gelen takipçi yorumlarının da değişkenlik gösterdiği gözlemlenmiştir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi, kullanıcıların kendi hesaplarını askıya almaları ya da çeşitli nedenlerle yazdıkları yorumu silmeleri olabileceği gibi, Gül'ün eleştiri ya da hakaret içeren yorumları silmesi ve o kişileri engellemesi de olabilir. Dolayısıyla, 7 Nisan 2014, 14 Mayıs 2014 ve 20 Haziran 2014 tarihlerinde alınan verilerde bazen eksik, bazen de fazla takipçi yorumları ile karşılaşmıştır. Ayrıca, bu iletilerin retweet sayısı ya da favorilere eklenme sayısı da farklılık göstermektedir. Böylesi bir sınırlılığın farkında olarak, Gül'ün iletilerine gelen takipçi yorumları, üç tarihte de kopyalanan verilerin hepsinden yararlanılarak analiz edilmiştir. Analiz bölümüne geçmeden, yeni medyanın sağladığı olanaklarla değişen yurttaş-siyasetçi ilişkisine değinmek, bu

9 140 karakter sınırlaması olan Twitter'dan Gül'ün gönderdiği ilki 6, ikincisi ise 5 parça olan tweetler, bir birbirini tamamlar nitelikte yazıldıkları için bu çalışmada bir bütün olarak ele alınacaklardır. Bu nedenle çalışma boyunca, toplamda gönderilen on bir tweetten, sadece iki tweet olarak bahsedilecektir. Ayrıca, bu tweetlere ayrı ayrı gelen kullanıcı yorumları da yine içerikleri açısından tek çatı altında değerlendirilecektir.

10 Gül'ün Cumhurbaşkanlığı döneminde gönderdiği sosyal medya iletileri ve bu iletilere gelen yorumların, danışmanları tarafından takip ve kontrol edildiği bilinmektedir. Ancak Gül'ün *5651 Sayılı İnternet Yasası* ve Twitter yasağı ile ilgili yazdığı tweetler, gönderdiği gezi ve duyuru iletilerinden farklı olarak, çok spesifik iki konuyu içermektedir. Dolayısıyla bu iki iletilerin seçilmesi ve buna gelen takipçi yorumlarının incelenmesi, iki konunun da özellikle danışmanları tarafından değil, bilhassa Gül'ün kendisi tarafından yazıldığının düşünülmüştür.

11 7 Nisan 2014, 14 Mayıs 2014 ve 20 Haziran 2014 tarihlerinde örneklem alınmıştır.

ilişkinin Gül'ün iletilerine gelen eleştirel takipçi yorumlarında nasıl şekillendiğini görmek açısından faydalı olacaktır.

1. Yeni Medya, Siyaset ve Katılım İlişkisi

Yeni medya, özellikle 90'lardan sonra bilgisayar teknolojilerindeki hızlı gelişim ve internetin gündelik hayatımıza girmesi ile ortaya çıkan bir kavramdır (Peters'dan aktaran Aslan, 2013: 102). Gündelik hayatımızın her alanında yaygınlaşarak, yaşam pratiklerimizi dönüştüren ve artık "bedenin bir uzantısı/ parçası haline gelen bilgisayar, internet ortamı, cep telefonları, oyun konsolları, ipod ve avuç içi veri bankası kayıtlayıcıları ve iletişimcileri, diğer bir deyişle tüm dijital teknolojiler yeni medya başlığı altında toplanabilir" (Binark, 2007a: 21). Bu dijital iletişim teknolojilerinin, gündelik hayatımızın kılcal damarlarına kadar nüfuz etmesiyle, mevcut siyaset yapma biçimlerinde ne gibi değişim ve dönüşümlere yol açtığı ya da açacağı tartışmaları da ivme kazanmıştır.

Geleneksel medyanın, iletişim kanallarına erişim açısından daha hiyerarşik, yurttaşların büyük bir çoğunluğuna kapalı ve tek yönlü bir iletişim ortamı sunan yapısına rağmen; yeni medyanın, daha herkese açık ve gayri resmi karakteri politikacıların interaktif olarak yurttaşlarla iletişimi kurmasına ve yurttaşların da kendi aralarında iletişim kurmasına olanak tanımaktadır (Siapera, 2012: 83). Özellikle web 2.0 olarak bilinen etkileşimli internet uygulamaları, yurttaşlara ve siyasetçilere birbirleriyle iletişim kurma olanağı tanımanın yanında, çeşitli konularda içerik üretme ve bu içeriği yayma imkanı da sunmaktadır (Bayraktutan vd., 2012: 6). Siapera'ya göre (2012: 83-4), bu etkileşimle oluşan değişimler, siyasetçiler ya da diğer önemli siyasal aktörler tarafından değil; bilhassa, yurttaşların kendileri tarafından yönlendirilmektedir. Bu yurttaş temelli siyasal pratikler, yeni medya vasıtasıyla dönüşmekte ve siyaset yapma biçimini köklü bir şekilde değiştirmektedir.¹²

Yeni medya ve siyaset arasındaki ilişki üzerine süren tartışmalar, özellikle, yeni medyanın geleneksel siyaset yapma biçiminde köklü bir dönüşüm yaratacağına, siyasal süreçlere katılımı arttırarak demokrasiyi güçlendireceğine inananlarla; yeni medyanın hali hazırda var olan politik süreçleri yeniden üreteceğine ve bu araçlara herkesin eşit erişimi olmadığı için tam anlamıyla bir katılım sağlanamayacağına inananlar arasında ikiye bölünmektedir (Siapera, 2012: 84).

Yeni medya ortamlarının demokrasiyi güçlendireceğine inanan iyimser bakış açısı, özellikle web 2.0'ın yurttaşlara sağladığı katılım olanaklarına vurgu yapmaktadır. Bu arayüz sayesinde katılım, kullanıcıların fiziksel varoluşlarıyla değil, sölemsel var oluşlarıyla kendilerini temsil etmelerine dayanmaktadır. Bu temsili temel aracı ise yazıdır. Özellikle Twitter gibi sosyal medya platformlarında yurttaşlar, herhangi bir

¹² Bu dönüşümün temel dinamiğini ise, yeni medyanın sağladığı dijitallik, etkileşimsellik, multimedya biçimselliği, kullanıcı türevli içerik üretimi, hipermetinsellik, yayılım ve sanallık ile ortaya çıkan mevcudiyet hissi gibi özellikler oluşturmaktadır (Binark, 2007, 2009 ve 2011). Özellikle bu çalışma açısından, Twitter gibi sosyal medya platformlarında temel alınması gereken en önemli unsurlardan bir tanesi etkileşimselliklerdir. Yeni medyanın etkileşimsellik özelliği, kullanıcının içerik oluşturmaya, diğerleri tarafından oluşturulan içeriğe yorum yapabilmesine ve kişiler arasında hem eş zamanlı hem de eşzamanlı olamayan bir sohbet oluşmasına olanak tanımaktadır (Stromer-Gallery ve Wichowski, 2011:170-71). Böylece kullanıcılar, farklı söylemlere erişme, bu söylemlere anında tepki verebilme ve sürece katılma olanağı bulabilirler. Dolayısıyla kullanıcı yorumlarına odaklanan bu çalışmada yeni medyanın kullanıcılara sağladığı etkileşimsellik özelliği, yeni medya ve siyaset arasındaki ilişkiyi dönüştürmesi açısından önemli görülmektedir.

siyasal mesele hakkında kanaatlerini, eleştirilerini ve tepkilerini yazı aracılığıyla dile getirerek siyasal sürece katılım gösterebilmektedirler. Katılımcı, bu sürece, “süregiden metnin herhangi bir anında dahil olabilir ve metnin üretilmesine katkıda bulunabilir; istediği herhangi bir metne erişip, söylemsel alan içinde herkes için erişilebilir olan yeni bir metin oluşturucusu olarak tepki verebilir ya da yeniden yazabilir” (Mitra’dan aktaran Timisi, 2003: 175).

Yurttaş katılımını olanaklı kılan bu ortam, isteyen herkesin ulaşabileceği büyük bir kamusal alan olarak da düşünülebilir.¹³ Bu kamusal alan içerisinde metin üretmek varlık gösteren herkes, bu alanın bir üyesi olarak diğerleriyle eşit konumdadır. Bu eşitlik içerisinde gerçekleşen tartışmalar, herkese açıktır ve üretilen her söylem başka söylemlerle eklenerek süreklilik gösterir. Ayrıca hangi söylemin daha önemli olduğunu ya da hangilerinin önemsiz olduğunu belirleyen bir eşik bekliliği sistemi olmadığı için birçok kaynaktan gelen farklı enformasyonlar, tüm yurttaşların erişimine açık bir şekilde yer almaktadır (Timisi, 2003: 177-78). Tam da bu nedenle web 2.0, zaman ve mekan sınırını ortadan kaldırarak geniş bir çevrimiçi kamusal alanın oluşturulmasının yolunu açmaktadır.

Bu çevrimiçi ortamın, internete erişimi olan tüm yurttaşların katılımına açık olması, başka türlü bir araya gelmeleri neredeyse mümkün olmayan pek çok kişi ve grup arasında, kamusal bir tartışma ortamı oluşmasına olanak tanımaktadır (Barber, 1984). Farklı fikirlerin dile getirilmesinde ve yayılmasında önemli rol oynayan bu tartışma ortamları, geleneksel medyada kendini ifade etme olanağı bulamayan muhalif grupların da siyasal süreçlere aktif bir şekilde katılabilmelerinin yolunu açmaktadır. Böylece, birçok farklı görüşün ifade edildiği ve yurttaşların siyasal figürlerle dolaysız bir şekilde iletişim kurma olanağı bulunduğu bu ortamlar, yurttaşlık kültürünün gelişmesine önemli katkılar sağlamaktadır.

Yeni medyanın sunduğu olanakların yurttaşlık kültürünün geliştirdiğine, siyasetçiler ve yurttaşlar arasındaki ilişkiyi güçlendirdiğine ve siyasal katılım için yeni olanaklar sunarak demokratik bir kamusal alanın oluşmasına katkı sağladığına yönelik “iyimser” vurguların aksine; yurttaşların bu araçlara erişimlerdeki eşitsizliğin hala devam ettiğini ve buna ek olarak çevrimiçi tartışma ve müzakerenin niteliğinin de hala tartışma konusu olduğunu vurgulayan şüpheli yaklaşımlar da vardır (Papachiarissi’den akt. Doğu vd., 2014: 28-9; Siapera, 2012: 84). Buna göre, yeni medya “yeni” olanaklar sunmasına rağmen, bu araçlara erişim imkanı bulamayan çoğu yurttaşın hala bu alan dışında kalması, demokratik bir tartışma ortamının oluşmamasında önemli bir engeldir. Ayrıca internetin çok fazla parçalı ve merkezlessiz olması kamusal bir tartışma ortamı yaratılması zorluğunu da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla internet, kamusal alanı yeniden yapılandırmaktan ziyade parçalara ayırmaktadır. Çünkü, herkes bu platformda sadece kendilerini ilgilendiren siteleri ziyaret etmekte, dolayısıyla çok nadir olarak başka fikirler ve bakış açılarıyla karşılaşmaktadır (Sunstein, 2001).

Bir diğer dikkate değer nokta ise, çevrimiçi müzakerenin niteliğinde kendini göstermektedir. Bu ortamlarda bireyler arasında gerçekleşen tartışma çoğu zaman müzakere etiğinden uzak, öfkeli atışmalar temelinde gerçekleşmektedir. Böylesi bir tartışma ortamı ise ortak bir anlayışın gelişmesini engelleyerek kamusal alandan uzak bir çerçeve çizmektedir (Polat, 2005: 449-50).

13 Bu kamusal ortam, “alışılmış biçimsel, uzlaşimsal retoriğin egemenliğindeki siyasal forumların tersine internet mesajlarında sunulan görüşler, otoritesini kişisel deneyimlerden almaktadır” (Timisi, 2003: 175-76).

Değınilen bu tartışmalar ekseninde, web 2.0'ın sağladığı özelliklerden beslenen yeni medya ortamları ve tabii ki sosyal medya, bir yandan yurttaş temelli siyasal pratiklerin gelişmesini sağlarken, diğer yandan bu yeni çevrimiçi siyasal pratiklerin gelişmesi, her zaman politik bir başarı olmayabilir ya da demokrasinin gelişmesini sağlamayabilir. Fakat, yine de yeni medya kullanımının sağladığı pek çok olanak ve kazanç vardır: Artık, yurttaşlar sadece oy vererek siyasal süreçte katılmak yerine her gün yaşanan siyasal gelişmeleri çok yönlü takip edebilir, eleştirebilir, tartışabilir ve bu konu hakkında yorumlar yazarak süreçte katılım gösterebilir (Siapera, 2012: 83-4).¹⁴ Dolayısıyla, bu çalışmaya konu olan takipçi yorumları da, sosyal medya aracılığıyla yurttaşın siyasal bir konuyu takip etmesi, bunun üzerinden tartışma yürütmesi ve en önemlisi, kısmen de olsa dolaysız bir şekilde, ilgili politik figüre fikrini beyan etmesi açısından önemli ve incelemeye değer görülmüştür.

Yeni medyanın, özellikle yurttaşlara politik süreçlere katılma ve söz söyleme olanağı sunmasının, yurttaş-siyasetçi ilişkisini dönüştürdüğü açıktır; ancak, bu dönüşümün siyasetçilerin politika yapma biçimlerini ne kadar dönüştürdüğü, yurttaş katılımının siyasetçiler tarafından ne kadar dikkate alındığı ve onların karar alma süreçlerini ne ölçüde etkilediği hala tartışılması gereken önemli bir konudur. Bu çalışmada, aslında böylesi bir noktaya odaklanılmak istenmiştir. Özellikle, Gül'ün internet kullanıcısı olan herkesi aynı şekilde ilgilendiren bir konuda gönderdiği tweetlerine gelen takipçi yorumlarını, yurttaşların sosyal medyada dile getirdikleri hususları dikkate alarak mı; yoksa, bu iletileri dikkate almadan ve kendi siyaset yapma biçimini değiştirmeden mi yola devam ettiği, bu çalışmada dikkate alınan noktalardan birisidir.

2. Abdullah Gül'ün 5651 Sayılı İnternet Yasası ve Twitter Yasağı Tweetleri

Bu çalışmada, Twitter'da en çok takip edilen ikinci kişi ve Türkiye'de sosyal medyayı kullanan ilk Cumhurbaşkanı olan Abdullah Gül'ün, *5651 Sayılı İnternet Yasası* ve Twitter yasağı ile ilgili gönderdiği tweetlerine gelen takipçi yorumları analiz edilmiştir. Özellikle, çalışma kapsamında bu tweetler ve bunlara gelen takipçi yorumlarının seçilmesi, yukarıda değindiğimiz yeni medya, yurttaş-siyasetçi ilişkisi ve katılım ekseninde Türkiye'de İnternet yönetimine ve İnternet'e ilişkin yasal düzenlemelere dair sosyal medya kullanıcılarının tepkisini ve algısını belirgin bir yakın tarih gelişmesi üzerinden somutlayarak tartışmak açısından önemli görülmektedir. Ayrıca bu çalışmada, özellikle dönemin Cumhurbaşkanı olan Abdullah Gül'ün Twitter hesabının ele alınması, kişisel bir sosyal medya uygulaması olan Twitter'ın¹⁵, bir makamca kullanımını sergilemesi açısından da önemli gözükmektedir.

Çalışma kapsamında ele alınan tweetlerde, kullanıcılar tarafından Abdullah Gül'e veri-

14 Tabii ki böylesi bir tartışma yürütürken, toplumsal paylaşım ağlarının tüm yurttaşların eşit erişimine açık, herkesin konuşabileceği ve aynı şekilde herkesin eşit etki ve güce sahip olduğu demokratik bir ortam olarak tanımlanmasının sorunlu yanları da göz önünde bulundurulacaktır (Deller, 2011:217). Her ne kadar yurttaşlar sosyal medya ortamlarında fikir beyan etme ve eleştirme açısından geleneksel medyaya oranla daha avantajlı gözükseler de, bu ortamların da iktidarlar tarafından denetlendiği ve kullanıcılara çeşitli yaptırımlar uygulama aracı olarak kullanıldığını unutmamak gerekmektedir.

15 2006'da kullanıma açılan Twitter, özellikle mobil telefonlar için geliştirilmiş ve kullanıcıların 140 karakterlik kısa mesajlarını (fikirlerini) hızlı bir şekilde diğerleriyle paylaşmalarına olanak tanıyan bir mikroblog uygulamasıdır. Gündelik hayatımızdan, siyasal düşüncelerimize kadar her türlü bilgiyi, linki ya da haberi kısa mesaj olarak anında paylaşmamıza olanak tanıyan bu platformdaki önemli özelliklerden birisi, tek taraflı takibe olanak tanımıdır (Marvick ve Boyd, 2010: 3). Buna göre Twitter kullanıcıları, haberdar almak istedikleri diğer kişilerle çevrimiçi bir arkadaşlık kurmaktansa, bu kişileri takip etmektedirler. Dolayısıyla karşılıklı bir iletişim beklentisi olmadan tek taraflı olarak, isteyen herkes istediğini takip edebilmektedir.

len tepkiler, hem internet yasaklarının zeminini oluşturan *5651 Sayılı İnternet Yasası*'nı onaylaması, hem de bu yasaya dayanılarak kapatılan Twitter'a erişim engelini eleştirmesi üzerinden gelmiştir. Ancak tüm bu eleştiriler yapılırken takipçilerin özellikle odaklandığı ve eleştirdiği temel nokta ise Gül'ün, yurttaş-siyasetçi etkileşimi içerisinde, yurttaşların talep ve şikayetlerini dikkate almadığı ve bulunduğu makamın görev ve yetkilerini yurttaş lehine kullanmadığı etrafında yoğunlaşmıştır.

Takipçi yorumlarının odaklandıkları bu noktaları daha net görebilmek açısından, Gül'ün çalışmaya dahil edilen iki tweetine bakmak gerekmektedir. Bunlardan ilki, dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün 18 Şubat 2014 tarihinde, *5651 Sayılı İnternet Yasası*'nı onayladığını duyurmak ve takipçilerinden gelen yoğun tepkilere rağmen yasayı neden onayladığını açıklamak¹⁶ amacıyla gönderdiği tweetidir:

“Bir süredir gündemdeki İnternet yasası hakkında yoğun mesajlar gönderiyorsunuz. Mesajlarınızda özellikle iki husus üzerinde itirazlar ilettiniz. Bu iki noktaya ilişkin sakıncaların esasen ben de farkındaydım. Nitekim, Hükümetimizle temasa geçip bu iki noktaya ilişkin düşüncelerimi paylaşmış ve bunların düzeltilmesini istemiştım. Memnuniyetle görüyorum ki iki maddeyle ilgili kaygılar yarın yeni bir yasal düzenlemeyle giderilecek. Bu düzenlemenin süratle gerçekleştirilmesine fırsat vermek için Macaristan'dan döner dönmez önümüzdeki yasayı onayladım. Hükümetimiz ve siyasi partilerimize gösterdikleri anlayıştan ötürü teşekkür ederim. Hepinize iyi akşamlar diliyorum.” (18 Şubat 2014)

Bu tweeti ile Gül, oldukça fazla takipçi tepkisi toplamıştır. Çünkü, yasada yapılan değişiklikler, sosyal medya üzerinde devlet baskısını daha da arttıracak uygulamaların yolunu açmaktadır. Cumhurbaşkanı olarak bu internet yasasının karşısında durması yönünde kendisine takipçilerinin ilettiği birçok tweeti dikkate almaması ve neticesinde yasayı onayladığını Twitter hesabı üzerinden duyurması, takipçi tepkilerinin merkezini oluşturmaktadır.

Çalışmaya dâhil edilen ikinci tweet ise, tüm eleştirilere rağmen *5651 Sayılı İnternet Yasası*'nı onaylayarak Twitter'a erişim engelini yolunu açan Gül'ün, Twitter'ın kapatılması üzerine, Twitter'a illegal olarak girerek yasağı eleştirdiği tweetidir:

“Sosyal medya platformlarının tamamen kapatılması tasvip edilemez. Ayrıca daha önce defalarca belirttiğim gibi iletişim teknolojilerinin bugün ulaştığı noktada Twitter gibi bütün dünyada kullanılan platformlara erişimin topyekün engellenmesi teknik olarak zaten mümkün değil. Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal gibi suç oluşturan hususlar varsa ancak mahkeme kararıyla sadece ilgili sayfalar kapatılabilir. Umarım bu uygulama uzun sürmez.” (21 Mart 2014)

Gül'ün, Twitter'a erişime engellenmesini “eleştirdiği” bu tweeti, özellikle yasak devam ederken göndermesi, takipçileri tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Bu tepkilerin temelini ise, Gül'ün hem *5651 Sayılı İnternet Yasası*'nı onaylayarak erişim engelini yolunu açan, hem de yasağı eleştiren ikircikli tutumu oluşturmaktadır. Tüm bu tepkiler

¹⁶ Abdullah Gül'ün 5651 Sayılı İnternet Yasası ile ilgili görüşleri için bkz: <http://sozcu.com.tr/2014/gundem/abdullah-gul-İnternet-yasasini-boyle-savundu-461622/>

temelinde, Gül'ün iletilerine gelen eleştirel takipçi yorumlarına bakmak, yurttaş-siyasetçi ilişkisi ekseninde hem yurttaşın politik bir konuda söz söyleme sürecini gözlemlemek hem de bu yurttaş katılımının Gül tarafından ne kadar dikkate alındığını ya da bu iki meseledeki tutumunu etkileyip etkilemediğini görmek açısından da önemlidir.

3. Eleştirel Takipçi Yorumları

Eleştirel takipçi yorumlarının bir analizini yapmayı amaçlayan bu çalışmada, öncelikle Gül'ün örneklem olarak seçtiğimiz tweetlerine gelen tüm yorumlar kayıtlanarak Gül'ü eleştiren takipçi yorumları tek çatı altında değerlendirilmiştir. Kayıtlanan bu yorumlar gözden geçirildikten sonra, çalışmanın amacına ve argümanına en uygun olanları analize dahil edilmiştir.¹⁷

Dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün tweetlerine gelen takipçi yorumlarına bakıldığında, öncelikle kendisinin siyasal iktidarla olan yakınlığının eleştirildiği dikkat çekmektedir. Bu ideolojik yakınlık, aynı zamanda iktidarın Devlet erkini kullanırken, aslında temel görevlerinden birisi iktidarı denetlemek olan Cumhurbaşkanı'nı da arkasına alarak, daha baskıcı bir siyaset izlemesi açısından eleştirilmektedir. Özellikle temsil ettiği Cumhurbaşkanlığı makamı açısından tüm partilere eşit mesafede durması beklenen Gül'ün iktidarla ideolojik yakınlık içinde karar almasını eleştiren bu takipçi yorumları, Gül'ün 5651 Sayılı İnternet Yasasını onayladığını duyurduğu tweetine yönelik gelmiştir. Bu takipçi yorumları Gül'ün, iktidardan görüş alarak karar verdiğini eleştirmektedir:

- *“ Hangi? Hükümetle, Paralel Olan Mı Yoksa Normal Hükümetle Mi Temasa Geçtiniz Efendim !!!”;*
- *“Bugünden Sonra Geriye Dönüş Kabul Edilemez. Siyasi Yapı-Hükümet Söz Ve Karar Sahibi Olamaz Ve Olmamalı ...”;*
- *“Olmadı Ve Hiç Olmadı. Siz De Hükümetten Yana Tavır Koymuşsunuz. Yazık...”*
- *“Yani Siz Bizi Salak Mı Sanıyorsunuz, Hala Anlayabilmiş Değilim. Beğenmediyseniz Veto Edecektiniz, Siparişle Olur Mu O İşler?”; Onaylamışsınız, Niye Bu Soruları Soruyorsunuz.*
- *“Sakincaharin Farkındaysanız Yasayı İade Etmeliydiniz, Onayladıktan Sonra Hükümet Duzeltecek Derseniz Siyaset Yapmış Olursunuz”;*
- *“Demokrasi, Özgürlükler Alanındaki Tavrınıza İyi Not Vermek Mümkün Değil...”*
- *“Sonuc Ne Oldu Peki Hükümet İsrarlimi Veto Etme Hakkınızı Kullanırsanız Mutlu Oluruz”*
- *“Basin Özgürlüğü İletişim Özgürlü Anayasal Haktır... Sizden Veto Bekliyoruz... Halk..Muhalefet Susturulamaz Saygılar”*
- *“Son Dakika !!! Abdullah Gül Şahsından Beklenen Yaptı İnternet Yasasını Onayladı #TelekulakVeYolsuzlukÇETESİ”*
- *“Devlet yönetiminde söz geçerli değildir. Eksik gördüğünüz yerler iade edilmeliydi. #unfollowAbdullahGül*

17 Çalışmada kullanılan tüm takipçi yorumları, aynen yazıldığı şekilde alınmış ve üzerinde hiçbir değişiklik yapılmamıştır. Ayrıca takipçi yorumları her ne kadar Cumhurbaşkanı'nın resmi hesabında, herkesin görebileceği şekilde açık yer olsa da bu çalışmada kullanılan yorumlar, etik problemler göz önünde bulundurulmuş anonim bir şekilde verilmiştir.

Herhangi bir “tümce ya da metnin bir parçasıyla ima edilen anlamları açık hale getirmek, eleştirel incelemenin güçlü bir aracı” niteliğindedir (Van Dijk, 2003: 60). Bu amaç doğrultusunda incelediğimiz yorumlarda yer alan, “*Gül şahsından beklene ni yaptı*”, “*yasayı iade etmeliydiniz*”, “*hükümet söz karar sahibi olamaz, olmamalı*”, “*hükümetten yana tavır koymuşsunuz*”, “*veto etmeliydiniz*” vb. gibi ifadelerde, Gül’ün hükümet ile ilişkisindeki tutumunun eleştirildiği noktaları net bir şekilde göstermektedir. Ayrıca bu yorumlar içerisinde büyük harflerle yazılmış bazı kelimeler, o kelime ya da metine dikkati çekmek için kullanıcı tarafından vurgulanmaktadır. İnternet ortamında kullanılan büyük puntolar, bir tür bağırıma/haykırışa işaret etmektedir. İncelediğimiz bu iletilerde, özellikle büyük harflerin kullanılması, Gül’ün ve diğer takipçilerin dikkatini yazan kişilerin haykırısına çekme amacı taşımaktadır.¹⁸

Cumhurbaşkanı’nın yasayı onaylama sürecinde hükümetle olan ilişkisinin boyutlarını eleştiren bu yorumlara ek olarak, Cumhurbaşkanının “devletin başı” olarak, yurttaşların çıkarlarını gözetmek, iktidarı denetlemek yasama, yürütme ve yargı sürecindeki görevlerini yapmak yerine, özellikle bir “noter” gibi iktidarın kendisine sunduklarını onaylama görevi gördüğünü eleştiren diğer takipçi yorumları da yer almaktadır:

- *merhaba sayın Çankaya noteri*
- *noter paşa, tatava yapma bas kaşeni geç.*
- *wayyyy sayın noter:) :) insan gerçekten hayret ediyor dimi bazen:)*
- *öyle her önüne geleni imzalarsan olmazki ama cnm..*
- *sen Twitter başında kimler için çalışıyorsan ben iki katını vereyim sigorta yemek yolda var*
- *yetkilerini kullansan biraz diyorum :/*
- *Sayın @cbabdullahgul , sizin göreviniz icraatları tevیل etmek midir? İmzaya gönderildiğinde neden bunu gerekçeye koyup reddetmiyorsunuz?*
- *Üstünde yazılanları okumadan imzalamamayı öğretilmediler mi sana?*
- *Noterliğini yaptığınız kişiyi danışmanları eksik bilgilendiriyor, yoksa iyi çocuktur yapmaz öyle şeyler, bilse yapar mi?*
- *allahtan itiraz etmişis ciddiye aldığınız için teşekkürler*
- *evet ama siz aldırıyormus gibi gozukmuyursunuz.*
- *Bunları geçeceksin noter efendi. Etkisiz eleman.*
- *Oo çankaya noteri gelmiş*
- *nitekim kenan evren bile sizin yaptığınızı yapmazdı cumhur kelimesinin anlamını yitirdiği aşıkardır*

Bu takipçi yorumları, özellikle Gül’ün Twitter yasağıyla ilgili attığı tweetlere gelmiştir. 5651 Sayılı İnternet Yasası’na dayandırılarak kapatılan Twitter’a illegal olarak giren Gül’ün, onayladığı bu yasanın sonuçlarına dair bir öngörude bulunamaması; tepki gösteren yurttaşların çıkarını değil, iktidarın çıkarını gözetmesi ve böylece Twitter’a erişim engelinden sorumlu olması açısından eleştirilmektedir. Yorum yazan takipçiler

¹⁸ Vurgulanması gereken bir diğer nokta ise yorumlarda kullanılan hashtag uygulamasıdır. Toplumsal konulara dikkat çekmek amaçlı kullanılan hashtag’ler, çok fazla olmamakla birlikte, Gül’ün tweet’lerine gelen yorumlarda da kullanılmıştır. Bu hashtag’lerden bazıları şöyledir: #TelekulakVeYolsuzlukCETESİ, #TurkeyBlockedTwitter, #.....Git, #unfollowAbdullahGül. Bu hashtag’ler ile kullanıcılar, özellikle Türkiye’de Twitter’a erişimin engellendiğine; yasayı onaylaması ve Twitter engelini yolunu açmasına tepki olarak Abdullah Gül’ü takip etmeyi bırakma çağırısı yapılmasına; daha önce bahsettiğimiz Hükümetin ses kayıtlarına ve Abdullah Gül’ün Cumhurbaşkanı olarak etkisiz eleman olması açısından makamını bırakıp gitmesinin istendiğine dikkat çekmek için kullanılmıştır.

Gül'ü "Çankaya noteri"¹⁹ olarak nitelendirmektedir. Bu yorumlarda ima edilen Gül'ün, iktidar tarafından önüne getirilen belgeleri, geçerlilik kazandırmak amacıyla onaylayan bir kamu görevlisi işlevi görmesidir. Ayrıca yine yorumlarda yer alan "*siz aldırıyormuş gibi gözüküyorsunuz*", "*allahtan itiraz etmişiz ciddiye aldığınızı için teşekkürler*", "*cumhur*²⁰ *kelimesinin anlamını yitirdiği aşikardır*" gibi ifadeler de Gül'ün yurttaşların çıkarını ve taleplerini yok sayarak sıradan bir kamu görevlisi gibi iktidarı önüne sunduklarını onaylamakla meşgul olduğu ima edilmektedir. Takipçileri tarafından Gül'e yöneltilen bu eleştiriler, özellikle Gül'ün yasayı onaylamasından sonra #unfollowAbdullahGül hashtag'i ile eyleme dökmüştür. Bu dönemden sonra Gül'ün yaklaşık 50 bin takipçisi, kendisini takip etmeyi bırakmıştır.²¹

T

akipçileri tarafından Gül'ün "Çankaya Noteri" olarak nitelenmesi, kullanıcıların herhangi birinden çıkmış ve o anda kabul görmüş bir tanımlama değildir. Gül'ün AKP iktidarı tarafından önüne getirilen neredeyse her yasayı onaylaması durumunu tanımlamak için anonim olarak kendisine yakıştırılmış ve birçok köşe yazarı tarafından da kullanılmış bir kavramdır. Buradaki önemli nokta ise, Gül'ün takipçilerinin sosyal medyayı ve çeşitli köşe yazarlarını takip ederek var olan metinlerarası bilgiden haberdar olmalarıdır. Bir metnin veya yorumun başkaları tarafından yazılmış herhangi bir metinden çeşitli parçalar, izler taşınması anlamına gelen metinlerarasılık, kullanıcı yorumlarında takipçilerin, başka mecralardan ödünç aldıkları "Çankaya Noteri" tanımlamasını, Gül'ü nitelerken kullanmalarında ortaya çıkmaktadır.

Gül'ün takipçilerinden gelen önemli yorumlardan bir diğeri de Gül'ün yasayı onaylayarak kapatılmasında önemli rol oynadığı Twitter'a, yasağı delerek girmesine ve bunu eleştirmesine yöneliktir. Yorumlara bakıldığında bu hareket, bir direnişten ziyade, bir acizlik olarak değerlendirilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları adına, onların çıkarını gözетerek her türlü yetkiyi kullanmakla yükümlü olan bir politik figürün, bu uygulamaya yasal yetkileri noktasında itiraz ederek değil de, kendi ideolojik tabanına ters düşmemek adına bir kaçak gibi girerek eleştirmesi, takipçi tepkilerin merkezini oluşturmaktadır. Bu tepkiler takipçi yorumlarında şöyle yer almaktadır:

- *Siz sıradan aciz bir kul musunuz ki bu cümleleri yasaklama sürerken resmi yasağı delerek yazıyorsunuz? İnsan hayret ediyor!*
- *Yok hükmündesin.*
- *yasağı deliyorsunuz!!! Farkında mısınız?*
- *Bunu bir ara Cumhurbaşkanımıza da söylemeniz keşke. Belki bişeyler yapar.*
- *Sosyal medya platformlarının tamamen kapatılması tasvip edilemez." İnternet yasasını donk diye onaylarken iyiydi!*
- *Yassah gardaşım yassah annamıyorsunuz mu?*
- *abovvvv sendemi deldin yasağı!?*
- *cumhurbaşkanım imzaladığınız kanuna göre yapılmış meşru bir karara twit atarak karşı çıkıyorsunuz, kanun dışılık bu!*
- *aaaaa sende mi burdasın???*

19 TDK'ya göre noter: "Çeşitli belge ve işlemlere geçerlik kazandırmak ve yasanın öngördüğü diğer görevleri yerine getirmekle yükümlü, belli nitelikleri ve kendine özgü bir hukuk statüsü olan kamu görevlisi, kâtibadiil" olarak tanımlanmaktadır. <http://www.tdk.gov.tr/>

20 Cumhuriyeti de burada vurgulandığı gibi halk, topluluk anlamına gelmektedir (<http://www.tdk.gov.tr/>).

21 http://www.radikal.com.tr/politika/cumhurbaskani_gule_jet_unfollow_tepkisi-1177435

- *tünel mi vpn mi dersiniz? yada dns yeter mi?*
- *İnternet yasasını siz onaylamadınız mı?*
- *Bu kapatmaların onayladığınız yasalar sayesinde olduğunu biliyor musunuz sayın @cbabdullahgul?*
- *yasaklarla ilgili yasaların onayı sırasında da sizden bu bakışı beklerdik*
- *Asiyimmmm diosun jahsjaja*
Olum tayyip bağırıp çağırıyor sana da twit atma görevini mi veriyor ulan ne ezik adamsın.
- *Cumhurbaşkanı olarak "yöce devletimizin" kararlarına uymanız gerekmez mi? Lütfen çıkın bu siteden.*
- *Fakat sayın cumhurbaşkanı,bu site kapatıldı dün gece:) Siz nasıl tweet atabiliyorsunuz? Bizler * bir yolunu buldunuz zaar:)*
- *Kusura bakmayın Abdullah Bey, kanun önüme gelince bi anda imzalamış bulundum...*
- *sayın cumhurbaşkanı dns mi hotpoint mi?*
- *Evladım bu yaptığın "illegal" şu an ülkenin Cumhurbaşkanı olarak suç işliyorsun.*
- *Yasayı onayladıktan 5'dk sonra DNS ayarlarını değiştirip yasayı çiğnediniz. Az kendin ol la her şeyi onaylama sayın cb'nim.*
- *sayın gül Twitter'a girmek isterseniz şimdilik çalışan dns'ler şunlar: 208.67.222.222 - 208.67.220.220 kolay gelsin..*
- *vpn kullan kurtul;*
- *böyle diyorsunuz, sonraki gün gidip yasa onuyorsunuz..*

Takipçi yorumlarında vurgulandığı gibi dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, 5651 Sayılı İnternet Yasası'nı onayladığı için takipçileri tarafından Twitter yasağının sorumlusu olarak görülmektedir. Yaşanan bu süreçte Gül'ün, Twitter'ın engellemesine yönelik "Sosyal medya platformlarının tamamen kapatılması tasvip edilemez..... Umarım bu uygulama uzun sürmez." şeklindeki yorumu kullanıcılar tarafından alay konusu haline getirilmiştir. Gül'ün kendi onayladığı yasaya dayandırılarak kapatılan Twitter'dan, yasak devam ederken gönderdiği tweetler, bir grup takipçisi tarafından "yasağı çiğnediniz", "yaptığınız illegal", "resmi yasağı delerek yazıyorsunuz", "şu an ülkenin Cumhurbaşkanı olarak suç işliyorsun", "yöce devletimizin" kararlarına uymanız gerekmez mi? lütfen çıkın burdan", "yasağı deliyorsunuz", "kanun dışılık bu" gibi ifadelerle yasal zemine dayandırılarak eleştirilirken, büyük bir grup tarafından da "yassah gardaşım yassah", "Asiyimmmm diosun", "dns mi hotpoint mi", "vpn kullan kurtul", "çalışan dns'ler şunlar", "sende mi burdasın", "sendemi deldin yasagi" gibi ifadelerle daha esprili bir zeminde; fakat, yine de Cumhurbaşkanı Gül'ün kendi onayladığı kanun önündeki "acızlığına" göndermede bulunularak eleştirilmiştir. Ayrıca yine yorumlarda yer alan "yok hükmündesin", "etkisiz elemansın", "ne ezik adamsın", "yetkilerini kullansan biraz", "Cumhurbaşkanının umma gibi bir lüksü yoktur", gibi ifadeler de Gül'ün, sadece iktidar tarafından yönlendirilen ve iktidarın istediğini yapan "etkisiz" bir kişi olarak tanımlanmasını destekler niteliktedir.

Gül'ün iletilerine gelen eleştirel takipçi yorumlarının büyük çoğunluğu, siyasal erkin denetleyicisi olan kurumun başındaki kişinin, yine siyasal erki elinde tutan kişi ya da kişilerle nasıl işbirliği içerisinde olduğunu sorunsallaştırmıştır. Ancak buradaki önemli noktalardan birisi de yasanın oluşturulmasına dayanak olan siyasal yapının ve onun işleyişinin temelde sorunlu olmasıdır. Bu açıdan hiçbir yorum, sosyal medya

üzerindeki devlet baskısını merkezi hale getiren bu yasanın oluşturulma sürecine ve Twitter yasağına dayanak oluşturan sorunlu siyasal sistemimize değinmemiştir. Gül'ün yasayı onaylaması eleştirilmiş; fakat, yasadaki değişikliklerin hangi noktalarda sorunlu olduğundan ve hangi açıdan yurttaş üzerinde devlet baskısını arttıracığından bahsedilmemiştir.

4. Takipçiler Arasındaki Etkileşim

Yeni medya ortamlarının kullanıcıya sağladığı en önemli özelliklerden birisi de etkileşimselliktir. Yeni medyanın etkileşimsellik özelliği, kullanıcının içerik oluşturmaya, diğerleri tarafından oluşturulan içeriğe yorum yapabilmesine ve kişiler arasında hem eş zamanlı hem de eşzamanlı olamayan bir sohbet oluşmasına olanak tanımaktadır (Stromer-Gallery ve Wichowski, 2011: 170). Gül'ün tweetlerine yönelik gelen takipçi yorumlarına bakıldığında zaman, kullanıcıların da kendileri arasında birbirlerini "mention" ederek etkileşimde buldukları görülmektedir. Kurulan bu etkileşim, Gül'ün tweetini destekleyenler ve onu eleştirenler arasında olduğu gibi, sadece Gül'ü destekleyenler arasında ya da sadece onu eleştirenler arasında da olabilmektedir. Bu yorumlardan bazıları şöyledir:

- @Thuglove_ @Cbabdullahgul Karşında Koskoca Cumhurbaşkanı Var Edebinle Konuşsan Engellemelere Gerek Kalmaz.
- @Medreruno @Cbabdullahgul Edebe Bak, Cb İle Konuşma Tarzına Bak
- @Bupeth Züleyha Kardeş Ben C.başkanımıza Değil Ona Küfredenlere Küfrettim... Tweetlerime Bakarsanız Anlarsınız...
- @Nuovoatlantide @Erolocha @Cbabdullahgul Türkiye Cumhuriyetinin En Tepesindeki İnsana Cumhura Dil Uzatan Lanet Olası Mahluk,Haddini Bil
- @Malfurionstorm2 @Cbabdullahgul Kendi Ne Gel Sen Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanına Saygılı Ol İnsan Ol Saygısızlık Etme...
- @Degisigim Ayıp Be Hastalık Hazımsızlık, Hakaret Etmeden Kendini İfade Edemiyormusun
- @Alnur @Mr_elturco @Cbabdullahgul Ha Ben De Onu Diyorum, Dingo'nun Ahırını Değil Burası. O Yüzden Bana Değil, Dingo'ya Anlatın.
- @Alnurr Çok Kalitelisin, Tebrik Ederi. Şimdi Twitter'dan Gider Misin? Senin Gibi Eğitimli Birine Yasak Sularda Yüzmek Yakışmıyor.
- @Alnurr Ya Sen Hala Ne Anlatıyorsun Anlamadım? Yasak Burası Yasak. Çık Git.
- @Kozanlicocuk @Gilorya Senin Seviyen Dibe Çoktan Ulaştı Bille Haberin Yok. Ruhunu Şeytana Satmış Sin. Varlığını Erdoğan'a Borçlusu Sanki.
- @Derya_yetim @Caglayimben Eğitiminiz Nedir Bilmem Velakin Bu Olayın Fikirle Alakası Yok Bu Demokrasi Ve Özgürlükle alakalı bir durum,

Takipçilerin, Gül'ün tweetleri üzerine birbirleriyle kurdukları etkileşim, özellikle iki grup arasında tartışma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Gül'ü destekleyen bir grup, onu eleştirenlere, "karşında koskoca cumhurbaşkanı var", "cb ile konuşma tarzına bak", "ben C.Başkanımıza değil ona küfredenlere küfrettim", "Türkiye cumhuriyetinin En tepesindeki insana cumhura dil uzatan lanet olası mahluk,haddini bil", "TÜRKİYE CUMHURİYETİ CUMHUR BAŞKANINA SAYGILI OL" gibi ifadelerle "Cumhurbaşkanına nasıl saygı gösterilir"i öğretirken, diğer grup ise "Ruhunu şeytana satmışsın", "bu demokrasi

ve özgürlükle alakalı bir durum”, “Senin gibi eğitilmiş birine yasak sularda yüzmek yakışmıyor.”, “Yasak burası yasak.” gibi ifadeler kullanarak, Gül’ü destekleyen grubun, Gül’ün sayesinde yasaklanan bir platforma illegal yollarla girerek, yine de Gül’ü savunmalarını eleştirmektedir. Her iki grup için de mesele, politik bağlamından yalıtık bir şekilde, kişisel ve yüzeysel bir tartışma olarak, karşısındakine haddini bildirmek üzerinden dillendirilmektedir. Ayrıca iki grup arasında küfürleşme, etnik kimlik ve cinsiyet üzerinden ciddi aşağılama içerikli pek çok yorum bulunmaktadır; ancak, bunlar örnekler kısmına dahil edilmemiştir.

Gül’ün iletilerine gelen tüm takipçi yorumlarından da görüldüğü gibi insanlar günlük hayatları içerisinde farklı ideolojileri yaşayabilir, ifade edebilir ya da temsil edebilirler. Bu tür ifadeler kendilerine özgü ve eşsizdirler. Pek çok toplumsal aktör aynı ya da benzer fikirlere sahip olabilir. Bu benzerlikler, “yalnızca benzer koşullar tarafından açıklanamaz, toplumsal bellekte temsil edildikleri için başkalarıyla paylaşılan daha kalıcı zihinsel yapılar tarafından da açıklanması gerekir” (Van Dijk, 2003: 35). Bu nedenle, Gül’ün Twitter hesabı üzerinden gönderdiği tweetler incelendiğinde, katılımcı yurttaşlık anlayışı ile sürece dahil olma olanağı bulmuş olan aktörlerin, Gül’ün söylemleri karşısında aynı ya da farklı fikirlere sahip oldukları gözlenmektedir; fakat, temel de bu duruş, Gül’e ideolojik yakınlıklarına ya da uzaklıklarına göre şekillenmektedir. Gül’ün yasayı onaylamasına ya da Twitter yasağını delmesine yönelik takipçilerinden gelen tepkilere karşı, Gül’ü savunan takipçilerinin tepki göstermesi, temelde böyle bir noktaya işaret etmektedir. Çünkü 5651 Sayılı İnternet Yasası gibi temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının önünde ciddi bir engel teşkil eden ve iktidarın sosyal medya üzerindeki baskısını merkezi hale getiren böylesi bir yasanın onaylanması, iktidara yakın ya da uzak her türlü yurttaşın sağduyu ile karşısında durması gereken bir konu olmasına rağmen, Gül’ün çoğu takipçisi tarafından desteklenmiştir. Aynı şekilde Twitter erişime engellendiğinde, bunu eleştiren kişilere Gül’ü destekleyen takipçilerin tepki vermesi de böylesi bir ideolojik yakınlığa işaret etmektedir. Kısacası, Gül’ü eleştiren yorumlara gösterilen tepkiler, aslında Gül’ün tweetleri’nde ifade ettiklerini haklı bulmakla ilgili değil, onunla aynı ideolojik evreni, aynı zihinsel yapıları paylaşmakla ilgilidir.

Sonuç

Yeni medya ortamlarının, kullanıcıya içerik üretme ve etkileşime girme olanağı tanınmasının, yurttaş kültürüne katkı sağladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu sosyal medya ortamlarının yurttaş kültürüne hangi noktalarda katkı sağladığı ise siyasi liderlerin sosyal medya kullanım pratikleri ve yurttaşların bu platformlara katılımları üzerinden gözlemlenebilir. Bu açıdan, Abdullah Gül’ün Twitter hesabından gönderdiği tweetler ve bunlara gelen takipçi yorumları önem taşımaktadır. Bu yorumlara bakıldığı zaman, yeni medya ortamlarının sağladığı olanaklarla daha katılımcı, daha çok ifade özgürlüğüne önem veren, fikirlerini daha direkt bir şekilde dile getiren ve bir siyasal figürü daha rahat bir dille eleştirebilen yurttaşların var olduğu görülebilir; ancak, Gül özelinde siyasetçiler için aynısını söylemek mümkün gözükmemektedir.

Siyasal bir figür olarak sosyal medya platformlarını aktif bir şekilde kullanmaya çaba gösteren dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, gündemdeki önemli konuları ya da bu konulara dair fikirlerini bu sosyal medya platformları üzerinden dile getirmektedir. Ancak, bu hesaplar incelendiğinde yukarıda değindiğimiz gibi, Gül’ün, sosyal medyayı sadece yaptığı seyahatlerin bilgisini vermek, bu seyahatlerle ilgili çeşitli görselleri koymak, ya

da çalışmamıza konu olan (yasayı onaylamak gibi) eylemlerinin ve (Twitter'ın erişime engellenmesi gibi) gündemdeki konulara dair fikirlerinin paylaşımı amaçlı kullandığı gözükmektedir. Her türlü aktivitesini bu platformlarda paylaşan Gül'ün, takipçileri ile hiçbir şekilde etkileşime girmemesi ise, sosyal medyayı bir tür duyuru panosu olarak kullandığına işaret etmektedir. Dolayısıyla, katılımcı yurttaşlık kültürünün gelişmesinin önemli bir bileşeni olan etkileşimsellik, burada tek taraflı işlemektedir. Yeni medyanın sunduğu olanaklarla politik meseleler hakkında doğrudan söz söyleme olanağı bulan yurttaş, siyasetçiler cephesinden karşılıklı bulamamış gibi gözükmektedir.

Takipçileriyle etkileşime girmemesine rağmen Gül'ün, kendi gönderdiği iletilere yazılan yorumları silmesi ve yorumlarını beğenmediği kişileri engellemesi²², bu platformu aynı zamanda takip ettiğini de göstermektedir. Ayrıca, sosyal medyayı Türkiye'de ilk kullanan Cumhurbaşkanı olması ve en çok takip edilen ikinci kişi olmasına rağmen Gül, takipçileri tarafından AKP iktidarının sosyal medyaya yönelik yasadışı uygulamalarının önünde duramaması ve yasaklamaların yolunu açan Yasayı onaylayarak bu sürecin bir parçası olması noktasında eleştirilmiştir.²³ Dolayısıyla, bu bakış açısından yola çıkılacak olursa Gül'ün aktif bir sosyal medya kullanıcısı olması, sosyal medyanın katılım kültürünü ve demokrasiyi güçlendirici bir işlev gördüğü anlayışına sahip olmasıyla değil, sosyal medyayı bir tür duyuru panosu olarak kullanma ihtiyacıyla yakından ilgili gözükmektedir.

Son olarak *5651 Sayılı İnternet Yasası*'na tepki gösteren yurttaşlar, sosyal medyanın katılımcı yurttaş kültürü için önemli bir araç olduğunun farkında olarak yasayı eleştirmektedirler. Çünkü, artık bu yasa ile siyasetçileri eleştiren kişiler, sanal ortamda yaptıkları ve söylediklerinin, çevrimdışı hayatta bir karşılığı olduğunu bilmektedirler. Bu da siyasi otoritelere karşı düşüncelerini dile getirirlerken, oto-sansür uygulamalarının artmasına neden olmaktadır. Ayrıca, kullanıcıların da birbirleri ile etkileşime geçmesi neticesinde sansür, yukarıda kullanıcı etkileşimi örneğinde gördüğümüz gibi sadece otoriteler tarafından değil; diğer kullanıcılar tarafından da birbirlerine uygulanabilmektedir. Dolayısıyla, sosyal medya ortamları üzerinden siyasal katılımın, tartışma kültürünün geliştiğini söylemek yanlış olmamasına rağmen, çevrimdışı hayattaki baskı mercilerinin (5651 Sayılı İnternet Yasası temelinde), bu platformlarda da işlemesi noktasında, tam bir özgürlükten ve katılımdan bahsetmek zor gözükmektedir.

Kaynakça

Aslan, M. Gökhan (2013). "Yeni Medyanın 'Yeni'liği Üzerine." I. Ulusal Yeni Medya Kongresi 7-8 Mayıs 2013. Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Alternatif Bilişim Derneği. http://ekitap.alternatifbilisim.org/files/yeni_medya_calismalari-1_kongre_kitabi.pdf

Barber, Benjamin (1984). *Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age*. Berkeley: University of California Press.

22 Kullanıcı yorumları taranırken Gül'ün kendisini eleştiren bazı takipçilerini engellediğine yönelik "En fazla kullanıcı blocklayan (ben dahi) adamın aciz ve riyakar hali @cbabdullahgul", "beni engellemiş bu @cbabdullahgul :(kendimi dışlanmış hissediyorum :/" şeklinde birkaç ileti göze çarpmaktadır. Bu yorumlardan da görüleceği gibi Abdullah Gül, Twitter üzerinden takipçileriyle interaktif bir ilişki kurmamasına rağmen, kendisine gönderilen iletileri okuduğunu, istemediği yorumları silerek ya da o kişileri engelleyerek göstermektedir.

23 Görevde bulunduğu 7 yıl boyunca Gül, AKP iktidarı tarafından kendisine gönderilen 886 yasadın 4'ü hariç hepsini onaylamıştır.Bkz:http://www.radikal.com.tr/politika/gulun_7_yillik_cankaya_karnesi_882_imza_4_veto-1205630?utm_content=bufferbccbb&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer

Bayraktutan, Günseli, vd. (2012). "Sosyal Medyada 2011 Genel Seçimleri: Nicel -Nitel Arayüzey İncelemesi". Selçuk İletişim Dergisi. 7(3): 5-29

Binark, Mutlu (2007). "Yeni Medya Çalışmaları". Yeni Medya Çalışmaları. Mutlu Binark (der.) içinde, Ankara: Dipnot. 5-17.

Binark, Mutlu (2007a). "Yeni Medya Çalışmalarında Yeni Sorular ve Yöntem Sorunu". Yeni Medya Çalışmaları. Mutlu Binark (der.) içinde, Ankara: Dipnot. 21-44.

Binark, Mutlu (2009). Yeni Medya Dolayımı İletişim Ortamında Olanakların Ve Ol(a)mayanların Farkında Olmalı." Evrensel Kültür. Aralık 2009. 216, 60-63

Binark, Mutlu, vd. (2014). "Alternatif Bilişim Derneği Yuvarlak Masa Toplantısı: 5651 Sayılı Yasa ve İnternetin Geleceği". Ayrıntı Dergi. 3: 23-36.

Deller, Ruth (2011). "Twittering On: Audience Research and Participation Using Twitter". Participation Journal of Audience & Reception Studies. 8(1): 216-245.

Doğu, Burak, vd. (2014). Siyasetin Yeni Hali: Vaka-i Sosyal Medya - Seçimden Seçime, Gezi Direnişinden *Hükümet Cemaat Çatışmasına*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Dursun, Çiler (2007). "Eleştirel Söylem Çözümlemesi". Felsefe Ansiklopedisi. Hazırlayan: Ahmet Cevizci. Nobel Yayınevi. Cilt 5: 335-344.

Marvick, E. Alice ve Boyd, Danah (2010). "I Tweet Honestly, I Tweet Passionately: Twitter Users, Context Collapse, and the Imagined Audience". New Media & Society. 13 (1): 114-33.

Polat Karakaya, Rabia (2005). "The Internet and Political Participation: Exploring the Explanatory Links". European Journal of Communication. 20 (4): 435-459.

Siapera, Eugenia (2012). Understanding New Media. London:Sage.

Stromer-Gallery, Jennifer ve Wichowski, Alexis (2011). "Political Discussion Online". The Handbook of İnternet Studies. Mia Consalvo ve Charles Ess (der.) içinde. Malden: Wiley-Blackwell. 168-187.

Sunstein, Cass (2001). Republic.com, Princeton, NJ: Princeton University Press.

Timisi, Nilüfer (2003). Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi. Ankara: Dost Yayınları.

Van Dijk, Teun. (2003), "Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım", Söylem ve İdeoloji, Barış Çoban ve Zeynep Özarslan (der.) içinde. İstanbul: Su Yayınları. 13-112.

Abdullah Gül: Sosyal medyayı kullanan ilk Cumhurbaşkanı oldum. (2014). Cumhuriyet. http://www.cumhuriyet.com.tr/video/video/107827/Abdullah_Gul__Sosyal_medyayi_kullanan_ilk_Cumhurbaskani_oldum.html. 03.06.2014

Abdullah Gül internet yasasını böyle savundu! (2014). Sözcü. <http://sozcu.com.tr/2014/gundem/abdullah-gul-internet-yasasini-boyle-savundu-461622/> 03.06.2014

Cumhurbaşkanı Gül'e jet 'unfollow' tepkisi. (2014). Radikal. http://www.radikal.com.tr/politika/cumhurbaskani_gule_jet_unfollow_tepkisi-1177435, 20.06.2014

Erdoğan: Twitter mwitter, hepsinin kökünü kazıyacağız. (2014). BBC Türkçe. http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/03/140320_erdogan_twitter.shtml. 15.05.2014

Gül'ün 7 yıllık Çankaya karnesi: 882 imza, 4 veto. (2014). Radikal. <http://www.radikal.com.tr/politika/gulun-7-yillik-cankaya-karnesi-882-imza-4-veto-1205630/>. 03.06.2014.

5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun: <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5651.html>. 10.06.2014

1982 Anayasası: http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf. 03.06.2014

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140606-10.pdf>. 05.06.2014

<http://twitturk.com/twituser/users/turk/follower>. 19.06.2014